

JURNALUL LITERAR

Director Fondator: G. Călinescu

Publicație de opinie și atitudine intelectuală

Serie nouă, an XXI, nr. 1-6

ianuarie – martie 2010

24 pagini – 2 lei

Restituiri

Țara din vis

Vintilă Horia

Ruine, tăcere.
Pași de soldați străini...
Zi ori noapte?
Chipuri cunoscute
Pe care nu vreau să le cunosc...

M-am întors
Nu știu când,
Nu știu cum.

Un vînt de nebulie
M-a tras după el pe-o cîmpie
Și printre frunze diavolești
M-a scuturat în orașul chilug.
(București?)
Cum să fug?
Cum să fug înapoi?
Oameni? Strigoi?
Să nu-mi spuneți pe nume,
Să nu mă trădați,
E aici cineva
Care nu mă vrea,
O lume care nu-i a mea.

Doamne, ia-mă din vis!
Nu e adevărată
Cetatea înveninată.
E un vis, e un vis!
Nu mă lăsa prins
Nici închis.

O statuie de rege
Pe cerul aprins
Vrea să se deslege
Din blestem
Și să fugă în lume.

Dacă Te chem
E ca să mă scoți
De sub roți,
Să mă redai
Pierdutului rai.

Nu! Frate, frate,
Nu-mi da mîna
Nici nu mă bate,
Istoria bătrîna
M-a închis în zid,
M-a închis în vis,
Fără rost, fără vrere,
Doamne, scoate-mă din părere.

În numele Tatălui
Al Fiului
Al Sfîntului Duh
Din seninul văzduh
Și-al sfîntului care
Mă va vindecare.
Amin, cu limba, cu sîngele,
Mîinile, plînge-le,
Sunt închise
Între sumbre culise.

Eu, cu totul și cu totul de carne
și dor,
Mortal și nepieritor,
Sunt închis
În putreda Țară din vis.

Carnet românesc - Vintilă Horia

Eminescu la Viena

O revistă apărută în Țară, pentru uz medical extern, vreau să spun pentru disperaii de peste hotare, închină un număr lui Eminescu. Nume care n-are nimic de a face cu ceea ce se întîmplă azi în România, și totuși foarte mult, în sensul că este imposibil să nu fi eminescian, chiar cînd situația nu-ți convine și nu-ți rimează. E asta una din fatalitățile cele mai încurajante pentru menținerea în picioare a noțiunii de om. Un fel de istoricizare, în sens crocian. Vrei nu vrei, în momentul cînd iei puterea, în România sau în altă parte, anumite trăsături, anumite făgașuri, te obligă să te miști în ele și nu în afara lor. Ești eminescian sau nu ești nimic. Ești cu *Miorița* sau nu ești. Iar dacă nu-l lauzi pe Brîncuși sau

pe Enescu, riști să rămii în afara istoriei. Ciudat!

Să ne întoarcem însă la mioarele noastre. Unul din articolele apărute în revista pomenită mai sus e dedicat locurilor călcate de Eminescu în timpul șederii lui la Viena. Totul e menționat cu atenție cuvioasă. Geniul e de dincolo de timp și Eminescu e încă pe locurile pe unde a trăit. Le-a marcat cu prezența lui, pentru totdeauna. Un paragnost foarte dotat ar putea atinge cu mîna un colț de stradă, rampa unei scări, o masă pe care s-a rezemat Mihai, ca să poată povesti cu exactitate, urmînd tehnica psihometriei, ceea ce tînarul poet făcea și cum era în momentul în

(continuare în pag. 10)

Reevaluări: Căderea în timp

Cum și cînd se iscă *trecerea* și unde se presimte apoi *pre-trecerea*? – am încercat cîndva să-l întreb, cu glas șoptit, cutremurat de neliniște, pe *Aristarc*. Dar, din iluzoria trăire a visului nu s-a mai ivit atunci *bibliotecarul*, cel cu

toate certitudinile *mitului* încorporate în papiusurile scrumite la Alexandria. Ultima literă, din simbolicul său nume, se convertise în *h*, spre a sugera, probabil, o altă încadrare în timp și

Nicolae FLORESCU

(continuare în pag. 17)

Meditații ortodoxe: Literatura țărănească

A vorbi acum despre țărani ar putea cuprinde pe unii dintre noi și, mai ales, dacă i-am pune în legătură cu literatura. Și totuși, țărani supraviețuiesc, mai emancipați decît cei de odinioară, dar sigur cu alte preocupări decît ale acelor. În cele ce urmează m-aș referi la vechii țărani din Banat, care s-au remarcat, aș

Roza vînturilor

Interesul lui Vintilă Horia pentru Ovidiu s-a trezit cu ocazia sărbătoririi acestuia în Italia, la Sulmona, sărbătorire la care el a participat. Atunci a făcut o cunoștință mai profundă cu Ovidiu și cu poemele lui. [...] Ovidiu este al nostru. Pentru că a murit la Tomis, la Constanța, deci are avantajul că nu este indiferent destinului românesc. În afară de asta, intervine poziția politică și sentimentală a exilatului, care a fost partea fundamentală și care a rămas vie. În toată opera următoare a lui Vintilă Horia, problema exilului va fi mereu prezentă...

În momentul în care se hotăra cui va fi dat Premiul Goncourt, presa și candidații, toți cei care erau interesați, se strînseseră, ca de obicei, într-o cafenea alături de localul în care se discuta acordarea premiului. Și după ce s-a anunțat presei alegerea lui Vintilă Horia, s-a apropiat de acesta cineva, prezentîndu-se din partea Ambasadei R.P.R. la Paris și cerîndu-i o întrevvedere. Vintilă Horia i-a întors spatele. Chiar a doua zi au început să fie publicate infamiile, prin comunicate de la Ambasadă în presa franceză... S-a format un fel de indoială în public și, mai ales, printre academicieni, care s-au reunit să discute ce-i de făcut în situația respectivă. Au decis că premiul nu poate fi retras. Vintilă Horia a rămas mai departe premiat al Academiei Goncourt. Figurează pe listele ei istorice. Însă Vintilă Horia a renunțat la premiul. Renunțarea lui a fost pur morală.

Alexandru CIORĂNESCU

Adevăruri închipuite, plăsmuite... mincinoase

Nu vrem răzbunare! Aceste cuvinte ar fi fost spuse în închisoare de către Iuliu Maniu, George Brătianu, Mircea Vulcănescu și de mulți alți oameni de valoare ai unei Români vîlăguită de război, aflată sub ocupație și aproape zdrobită moral. Deținuții le-ar fi rostit, ca ultimă dorință, nesiliți de nimeni, cu convingere și patos, înainte ca trupurile lor încremenite de suferințe să fi fost aruncate în gropile fără cruci de pe Dealul Robilor sau de aiurea.

Se pare că în anii '50 ai secolului XX, prizonierii de la Aiud s-au străduit pe toate căile să lase posterității grija lor de a nu fi răzbunați. Ultimele lor gânduri

nu s-au îndreptat către țara pentru care se jertfiseră, nici spre rudele sau copiii lor, nici spre idealurile și sentimentele nobile pe care le-au purtat în viață ci spre călăii, torționarii și conducătorii acestora, excrescențe nefericite ale meleagurilor românești. Înainte de a i se găsi trupul neînsuflețit, cu o ultimă scînteie de viață, Iuliu Maniu încredințase îngerului său păzitor, dorința care-l copleșea, *ai grijă - să nu vorbiți de răzbunare*. George Brătianu i-a rugat pe ticăloșii care i-au asistat ultimele clipe să știe

Prof. dr. Alexandru IONESCU

(continuare în pag. 9)

Accent: Prezentul e antropofag

Prezentul e antropofag, hrînindu-se cu carnea și cu sîngele trecutului pînă-l devoră. Astfel trecutul își ispășește păcatele.

Departe de-a neglija, așa cum pare, cuceririle spiritului, prostul nu ezită a le utiliza în beneficiul său, de cîte ori are prilejul. Aidoma unui primitiv care sparge cu toporul o mobilă stil pentru a se încălzi.

Minciuna nu e nebulie, deoarece se întemeiază pe viclenie (formă degradată, vulgară a rațiunii).

Dușmanul mortal al iluziei nu e realitatea (care n-o poate asimila), ci deziluzia, cu ea de-o ființă.

Gheorghe GRIGURCU

(continuare în pag. 22)

Dreptul la opinie: Mircea Eliade într-o colaborare cu bucluc

Desemnat de Sorin Antohi drept „*noul Eliade*”, Ioan Petru Culianu a reprezentat „*un fenomen exploziv introdus în cultura română de după 1989*”. Sigur, ar fi contraproductiv să repunem în circulație ditirambii prin care s-a realizat

această masivă manipulare, care în sine ar fi fost chiar benefică, dacă numele discipolului Culianu n-ar fi fost folosit permanent pentru

Isabela VASILIU-SCRABA

(continuare în pag. 15)

ÎN CELELALTE PAGINI • LECTURI POSIBILE: Al. Bidian - *A fi sau a nu fi* • PROCESUL COMUNISMULUI: Texte comentate de Liliana COROBICA, Cicerone IONIȚOIU, Corneliu FLOREA • RESTITUIRI: M. ELIADE, I. N. MANZATTI, R. BOILĂ, Octavian VUIA • Autori și cărți din afara granițelor în CRONICA LITERARĂ de Titu POPESCU • PROZĂ de Lidia STĂNILOAE și Emil RAȚIU • POEME de Gheorghe OLTEANU • TEATRU de Victor Ion POPA • CĂRȚI ȘI SCRITORII STRĂINI în însemnări de Ionel SAVITESCU • TEOLOG • COMENTARI CRITICE • MIT ȘI SEMNIFICAȚIE • MAI SEMNEAZĂ: Ștefan Ion GHILIMESCU, Mircea HANDOCA, Ilie MIHALCEA, Ionel POPA, ș.a

Așa cum observa unul din cercetătorii de odinioară „*literatura românească din Banat își are cele mai fecunde surse de creație în adîncimile sufletești ale poporului de la sate*” (Aurel Cosma, *Literatura țărănească din Banat*, în *Luceafărul*, an I, nr. 4, aprilie 1935, pp.164-169).

Mitropolit Iulian Cosma

(continuare în pag. 24)

Teolog

Sub semnul Crucii

Tradițional, începutul de an este asociat cu o dorință firească de înnoire. Fiecare din noi își propune să facă totul mai bine. Cel mai adesea aceste promisiuni ale primelor ore din ianuarie sînt uitate în doar câteva zile, chiar înainte de încheierea primei luni a anului. Cel mai adesea... Dar dacă acum, de această dată, ar fi altfel? Dacă acum ne-ar reuși mai mult, dacă începutul de an ar fi cu adevărat altceva decît o promisiune respectată în parte, în cel mai fericit caz?

„Ferițiți cei curați cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu” se spune la Matei 5,8. Începutul este posibil în inimi. Să fim curați cu inima, chiar dacă ne este greu, fiindcă am uitat cum s-ar putea ea deschide pentru a ne apropia unii de ceilalți. Ca atunci, în vremea de demult, cînd ne iubeam și ne respectam, cînd recunoșteam în aproapele nostru chipul lui Dumnezeu sădit în om. Dacă vor rîde ceilalți de noi, cînd mărturisim că vrem să trăim cu inima curată? Dacă vom pierde poziția socială la care am rîvnit atîta și pentru care am făcut sacrificii călcîndu-ne, cum se zice, pe inimă? Dacă ceilalți nu ne vor mai privi nici cu teamă și nici cu respectul cuvenit?

Trăim un paradox permanent. Știm de dragoste pe care Dumnezeu ne-o poartă, dar acționăm ca și cum nu am fi auzit niciodată că există. Mai mult, dacă cineva ar veni din altă parte, de exemplu un extraterestru și ne-ar vedea cum ne purtăm, ar putea crede că am fost aruncați într-un mediu dușmănos, potrivnic, împotriva căruia luptăm cu vitejie pentru a-l distruge. Extraterestru nu ar crede niciodată că distrugem lumea pe care Dumnezeu ne-a dăruit-o, dar pe care am ajuns să o urim și să o dușmănim. Dacă totul ne este dușmănos, nu ne mai rămîne decît să vrem să ne ascundem de Dumnezeu, să-L scoatem din inimi, să zicem că nici nu există. Așa putem să distrugem totul și să ne amăgim că avem sufletul împăcat.

Iarși s-au adunat mii și mii de politicieni într-o conferință pentru salvarea mediului. Cum și-au riscat toți, eroic, viața decolînd și aterizînd de zeci de ori pe aeroportul plin de zăpadă și gheață de la Copenhaga pentru a salva planeta! Cum s-au cheltuit alte mii și mii de tone de benzină pentru toate aceste avioane ce zburau din toate colțurile lumii către nordul înghețat al Europei. Chiar nu s-a gîndit nimeni că pentru a economisi resurse și a se polua mai puțin aerul ar fi trebuit să se zboare către Danemarca vara și nu în miezul lui decembrie? Și așa toată osteneala a fost degeaba, nu a ieșit nimic. Ce păcat că toată lumea s-a ascuns în spatele a tot felul de cifre, cel mai adesea sume imense de bani. Astfel s-a uitat că se vorbea despre lumea creată de Dumnezeu, din iubire absolută și ca semn al iubirii absolute. Că această lume ne-a fost dată nouă în păstrare și, cel mai important, că a fost un timp cînd eram conștienți de acest lucru și ne purtam ca atare. Îmi amintesc, copil fiind, cum vorbeau oamenii despre pădurea care stătea deasupra satului, ca o blană verde pe cocoșa muntelui ce părea un leu uriaș, tolănit pe labe și care ne păzea pe noi, cei în vale. Cînd am ajuns iarși în sat, trecuseră zeci de ani, blana dispăruse cu totul. Nici cocoșa leului nu mai era verde, ci brăzdată de zeci de șanțuri negre, după cum apa rupea pămîntul golaș, la fiecare ploaie. Pentru cei bătrîni pădurea era ca o binecuvîntare, pentru cei de acum doar niște lemne. Nici nu s-a meritat să muncești atîta cu tăiatul, că banii au ajuns oricum numai pentru o motoretă veche care se strică tot timpul, chiar bună de dat la fiare vechi. Protecția mediului nu va niciodată efectivă dacă este văzută doar ca simplă afacere sau ca un transfer de bani, fără nici o legătură cu credința în Dumnezeu. Teologul brazilian Leonardo Boff crede că ieșirea din actuala criză ecologică se poate realiza doar prin rememorarea duhovnicească a actului creației lumii de către Dumnezeu, înțeles ca normă etică a întregii omeniri. Astfel se poate formula o eco-teologie plină de sens, acceptată unanim în diferitele religii. Desigur, ea viziunea lui Leonardo Boff nu este utopică, ea fiind importantă nu numai ecologic, ci și ca punct de plecare concret pentru un dialog efectiv între religii. Dar cum poate eco-teologia să fie un punct comun de plecare cînd o parte a lumii se încăpățînează mai departe să-L scoată pe Dumnezeu din inimi? Un tribunal cere ca Sfînta Cruce să fie interzisă în școli, și probabil, apoi, în viața întregii societăți. Încercarea de a prezenta copiilor Sfînta Cruce ca pe ceva negativ, ce trebuie interzis, este paradoxală în sine. De ce să ascundem copiilor ce a adus creștinismul lumii? Se poate uita că primii creștini au fost aceia care au schimbat mentalitatea societății antice greco-romane, care considera sclavia, chiar și a copiilor, normală, cu toate implicațiile morale ale acesteia? Teologul german Gottfried Fuchs scria că: „prin Cruce ne vedem confrunțați cu propria violență. Sîntem chemați să ne schimbăm și să ne manifestăm grija pentru ceilalți. Să ne iubim dușmanii, să iertăm și să ajutăm. Revoluția culturală creștină are urmări ieșite din comun, pînă astăzi”. În loc de a se interzice Sfînta Cruce, s-ar putea formula pozitiv simbolul etern al acesteia. Sub semnul Crucii și în respectul tuturor religiilor, s-ar putea găsi ușor punctul comun care să ne salveze, pe noi oamenii care dorim să ne respectăm unii pe alții și care respectăm lumea lui Dumnezeu.

Aceasta ar fi cea mai prielnică schimbare la început de an. O schimbare reală și care trebuie, de această dată, să ne reușească. Să ne punem viața sub semnul Crucii!

Lumea de azi

Există un punct de tangență între lumea sportului de performanță și teologie? La prima vedere, o asemenea analogie este greu de făcut. S-ar putea afirma că datele fundamentale ale celor două domenii de activitate sînt diametral opuse. Și totuși, profesorul Norbert Müller de la Facultatea de teologie din Mainz este convins că, mai ales astăzi, cele două domenii se interferează, cu consecințe care trebuie atent cercetate. Multe manifestări sportive sînt organizate după un veritabil „ritual”, care parcă ar dori să copieze, de o manieră paradoxală, un act religios. Astfel meciurile de fotbal din „Liga campionilor” încep, în mod obligatoriu, cu un imn care vrea să sublinieze caracterul „solemn” al manifestării. Și meciurile de box încep tot la fel. Protagonistii sînt prezența multîmii pe un fond muzical care, în mod bizar, pare a fi o veritabilă celebrare. Muzica este adesea religioasă și peste arena de box plutește fum și miros de tămîie. Manifestările sportive, continuă profesorul Norbert Müller, nu vor fi niciodată în măsură să înlocuiască fenomenul religios și credința în Dumnezeu, iar confuzia care se creează are consecințe care nu pot fi subestimate.

Încercarea de a sacraliza un spectacol sportiv este discutabilă, mai ales acum cînd sportul de performanță pare a fi încetat să fie un exemplu de viață sănătoasă, datorită scandalurilor legate de cazuri de dopaj. Aș adăuga, și datorită caracterului implicit efemer al acestor manifestări, care, odată încheiate, sînt uitate imediat, nu devin istorie, nu lasă vreo urmă, fiind pur și simplu pierdere de timp. Încă în lumea antică mulțimea cerea pîine și jocuri. Pe care adesea le și primea. Ceva s-a schimbat pentru că atît pîinea cît și jocurile, deși cerute în continuare de mulțime, au devenit costisitoare. În acest sens, este paradoxală decizia primărilor din mai multe orașe de a oferi în noaptea de revelion spectacole pirotehnice organizate de maestrul nemți scumpi, atît de scumpi, încît orașele germane au renunțat de zeci de ani la serviciile lor. Oare lumea în care trăim să fie asemenea artiștilor ce se sting în întunerecul nopții, fără urme, lăsînd doar un pic de fum care dispore și el? Aproape că mi-e frică să răspund. Și aceasta pentru că, aidaoma fumului care se risipește în aerul înghețat al nopții de iarnă, și lumea noastră se diluează transformînd joaca, organizată ca meci de fotbal, în normă de viață absolută și stadionul în sanctuar. Într-adevăr meciurile de fotbal din „Liga Campionilor” au ca ritual intonarea unui imn compus de Händel în 1727 cu ocazia încoronării regelui englez George al II-lea. Textul este din Vechiul Testament, din Cartea a treia a Regilor: „Și a luat preotul Țadoc cornul cu untdelemn sfințit din cort și a uns pe Solomon. Și s-a sunat din trâmbițe și tot poporul a strigat: „Trăiască regele Solomon!”. Apoi tot poporul l-a petrecut pe Solomon și i-a cîntat din fluier și bucurie mare era în popor, încît și pămîntul se zguduia de strigătele lor (III Regi 1, 39-40). Pentru meciurile de fotbal se folosește o variantă nouă, adaptată de compozitorul englez Tony Britten. Și textul a fost modernizat, corul intonînd: „These are the champions, the champions”. Atîta tot! Este interesant de știut ce se va întîmpla la prima încoronare a unui nou rege în Marea Britanie pentru că imnul lui Händel face parte integrantă din slujba de încoronare, el fiind folosit fără întrerupere din 1727, ultima dată în 1953 la încoronarea reginei Elisabeta a II-a. Rămîne de văzut dacă monahia britanică va utiliza mai departe varianta clasică datorată lui Händel, sau pe cea mai fotbalistică, modernă și cu text care poate fi ușor învățat pe dinfară.

Este incontestabil faptul că spectatorii care vin la meciurile de fotbal, ca și la galele de box, consideră acest ritual de început ca foarte potrivit. Să fie un act de inițiere? Evident că nu, cel mult se copiază formal un gest inițiat, lipsit de orice fond, o punere în scenă pe care lumea noastră o acceptă, cu ușurință, ca normă de viață. Astfel la prima vedere comparația cu artiștii care se sting repede în întunerecul nopții pare a fi îndreptățită. Totuși, ca de obicei, adevărul este undeva la mijloc. La slujba de înmormîntare a fotbalistului Robert Enke, care a avut loc pe stadionul din Hannover în prezența a 80000 de suporteri reprezentînd diferite echipe, toți cei prezenți au rostit spontan, împreună cu preotul, rugăciunea „Tatăl nostru”. A fost un moment deosebit de emoționant, remarcant de o țară întregă. Slujba funerară s-a transmis în direct la televiziune. Toți cei de față s-au comportat exemplar, cu mult respect și demnitate. S-a văzut că sentimentul religios este mai prezent în sufletul oamenilor decît s-ar putea crede în aceste timpuri de secularizare excesivă. De aici și interesul publicului pentru pseudo-ritualurile care apar, inflaționar, pe stadioane. Iar consecința ultimă a acestei împletiri neobișnute dintre religie și sportul de performanță este că, iarși și iarși, Dumnezeu se află alături de noi, în orice clipă, fără încetare. Rămîne doar ca noi să avem, cu ajutorul Lui, ochi pentru a vedea ceea ce este cu adevărat important în viață.

Dumitru Horia IONESCU

Comentarii critice

Reverie cu lizoance

În clipa de față, beletristica autohtonă care, în anii tranziției, a mizat considerabil pe sexomanie, mai direct și mai fără perdea spus, pe pornografie – dar căreia, spre a masca, cît de cît, bășoșenia sculelor la vedere, i s-a spus, elegant, „erotism” – s-a rarefiat și s-a anemiat în chip evident. Care va să zică, s-a cam „fumat”, chiar dacă încă sînt destui amatori de asemenea „creații” literare năzdrăvane. Sperînd că mi se va vrea ierta expresia, aș spune că în asemenea „creații” domină *canonul* (că tot e la modă termenul) unui *ciochism* al limbajului, după care multor receptori le-a lăsat gura apă. Cînd unul dintre cei mai străluciți poeți români contemporani, Emil Brumar, poate sătul de atîta glorie valorică, ori pur și simplu pentru a se distra, a publicat în ultimii ani un volum de versuri doldora de „perle” sexomane, de interminabile „regulări”, la vedere, ca într-o „epopee”, prin niscai familii de boiernași, ultrastupizi și săraci cu duhul, și doldora de o imensă trenare a limbajului, cantonat în cuvinte care încep cu litera *p* și se termină cu *ă*, ori care încep cu *f* și isprăvesc cu *i*, ei, bine, fermecătorul poet n-a reușit altceva decît o „operă” mustind de o mizerabilă pornografie pe care o savurează voluptatea golănească, în fapt de seară, pe aleile prăfuite dintre blocuri. Și ceea ce alterează mult nivelul artistic al acestor versuri este gestul *scremut* al unui poet emblematic de a se da și el în stambă, în rînd cu moda sculelor sexomane care devorează spiritele. Dar – după știința mea – versurile cu pricina s-au vîndut bine. Încă sînt mulți iubitori de literatură – chiar și din rîndurile scriitorilor și criticilor – care se iluzionează că o miză comercială ridicată este identică cu miza înaltă a unei valori pur literare. Se pare că *gustul* afaceromaniei, care domină, care taie și spînzură astăzi de la un capăt la altul al lumii, a *încălecat* strașnic virtutea platonice a frumosului.

Să mă întorc la aprecierea cu care începusem: aceea că, în clipa de față, literatura autohtonă sexomană, mult colorată pornografic, s-a cam demonizat și a devenit mai puțin insistentă. În ultimii doi, trei ani are loc un *gen de trecere ideatică spre sporirea unui autocontrol*, artistic și moral, al scriitorilor cînd este vorba să se dea în spectacol cu transformarea „sculelor” erotice și a isprăvilor lor, în *personaje* literare. Exemplul cel mai expresiv pentru atare trecere pozitiv-ideatică îl reprezintă, cred, seducătorul roman al Doinei Rușii, *Lizoanca la 11 ani* (Editura Trei, 2009).

În ciuda apariției unei banale povești cu peripețiile „erotice” ale unei copile, de abia 11 ani – Eliza, nume care s-a degradat, insinuant, în *Lizoanca* – romanul acesta e construit în mai multe registre narative. Principalul dintre acestea îl reprezintă capricioasa poveste a vieții Lizoancei, dominată nu de haimanalicul de tristă și precoce prostituată al copilei, ci de un *gen aparte de pură reverie* a independenței interioare, pe care o trăiește o nefericită făptură. Căci în ciuda curvăsăriei pe care o practică Lizoanca, pînă dă de belea, umplîndu-se și ea și pe alții de sifilis – și pentru care, ghidată de un excepțional *bun simț* al talentului scriitoarei – puștoaica nu se dă în vînt cu amarității și nedezvoltării ei armonii, făptura aceasta, deopotrivă rezistentă și plîpîndă, arătîndu-ni-se mai degrabă în lumina unei visătoare ghidată de acuta ei libertate interioară în fața vieții. Lizoanca „se simțea ruptă de singele părinților ei, eliberată și pregătită să se lase în seama dorințelor neatînte încă de vreo mîină de om.

Își privi picioarele care alunecau ușor în pantofii cei noi, așteptînd să se ridice lin, purtată pe deasupra porții, pe deasupra oamenilor, spre ochiul dulce al cerului. Singură, zburînd peste capetele înfierbîntate și doritoare ale lumii” (pag. 313). Dacă nu m-aș teme să întrec măsura și să apelez la o sintagmă ideatică, ce a dobîndit în timp un caracter emblematic – aceea care nominalizează *realismul magic* – aș spune, ceva mai decis, că reveria cu care Doina Rușii încarcă făptura „afurisitei” Lizoanca, bate și ea dintr-o aripă către fermecătoarea indeterminare a unui realism magic.

Dar celelalte registre narative, care și ce sînt? Ele povestesc pe rînd și pe scurt – dar în esență – capricioasele, întortochiatele vieți ale unor personaje, cum sînt: Greblă, Petrache, Păduchioasa, Cristel – tatăl spurcat la gură, resentimentar, primitiv, sălbatic, al Lizoancei – Goarna, Sanitara etc. Vagabondajele Lizoancei, care-și caută libertatea dincolo de isbucnirile primitive ale tatălui ei și înafara unei lumi mult prea înglodată în tot soiul de mizerii, se interferează neîncetat cu destinele acestor personaje, raportîndu-se dramatic la ele. De fapt, *liantul* tuturor acestor destine întortochiate îl constituie tocmai *dramatica bătaie de clopot*, în surdina, care se simte, de la un capăt la altul, în materia narativă a romanului. Limbajul frust, mustos, miștocăresc și acut al cărții, nu numai că nu ascunde și nu anulează dramatismul insidios din spatele actelor

trăite ale vieții, ci mai degrabă îl protejează, făcînd cu ochiul.

În general, limbajul romanului *Lizoanca la 11 ani* reprezintă una din marile calități literare ale acestei cărți. El dispune de o fermecătoare naturalitate, epatantă într-un sens constructiv al cuvîntului, o naturalitate ce izvorăște, parcă, *direct* din trăsnița, dureroasă și alienanta viață a unei așezări umane rurale din zilele noastre... „Ce p...a mea!” – zice, una-două, Cristel, părintele sălbatic al Lizoancei, în fața oricărui act al vieții, fie el de blestemat, ori de admirat. Este în acest sens, nu doar deviația de comportament, de exprimare a unui ins rudimentar, plin de venin, ci scriitoarea sugerează, cu har, în proiecția unui limbaj cu acuități foarte libere, *dinamica* unei lumi din zilele noastre, cu totul altfel decît evlavioasa cumînțenie cimentată în conștiințe de tradiție. Nu neapărat că acest limbaj miștocăresc, suculent, fără perdea, ar fi cel mai potrivit, ci doar că e *altfel*. Și dacă aplecăm atent urechea, putem distinge în spatele acestui limbaj triste tonalități. Literatura tradițională ne-a obișnuit cu un limbaj pitoresc, neoașisto-bucolico-sămănătorit, despre satul românesc. Dar uite că *Satul Nou* – denumire rafinat sarcastică – unde se petrec toate năzdrăvniile unei lumi trăsnite, cu bune, cu rele, mai mult cu rele, este o cu totul altă lume, în care ritmurile și substanța vieții și-au cam pierdut busola. Tuturor li se pare că trăiesc o libertate fără margini, nevăzînd aproape deloc cît de *maculată* este această libertate. Singura ființă care trăiește în paginile originalului roman al Doinei Rușii o *pură* libertate interioară, este miticita curvulice, Lizoanca. O făptură paradoxală: o tulburătoare reverie trăită de un trup mustind de mizerii.

Grigore SMEU

O voce poetică și antologia ei tematică

Ionuț Caragea este o voce poetică suficient de personală pentru a fi băgată în seamă. Volumul *Poezii de dragoste*, Ed. Fides, Iași, 2010, fără a fi o carte mare, e o antologie capabilă să-mi susțină afirmația. Cîntul său se aude pe un portativ între tradiția modernismului și notele postmodernismului. Antologia se deschide cu *Am rupt o foaie de hîrtie*, un poem ce-l putem considera „prefața” ei, ideea lui fiind: viața fără iubire nu e decît un „cocoloș de hîrtie”. Versurile poetului păstrează adevărul evanghelistului: dacă dragoste nu e, nimic nu e. Simetric, ultimul poem al volumului, *Clopot de întinerie*, conține un jurămînt făcut iubirii: „cît voi fi/ nu voi înceta să cred în iubire”. Între aceste poeme se desfășoară registrul erotic din versurile poetului din Canada care scrie numai în limba mamei, de la cîntarea corpului femeii la cîntarea iubirii bărbatului și a femeii, din cînd în cînd auzindu-se cum „iese din piept cite un oftat și încet, încet totul devine un «vis» aflat sub puterea «păsării de pradă»”. Cu toate acestea elegiile sunt rare, dar versul lor are o puternică și autentică vibrație (*A cîta oară, Poem în lipsa ta*). Roasele picurii eminesciene sunt înlocuite de pozele din album (*Album*). Pasiunea iubirii face din bărbat un răzvrătit luciferic, poetul propunînd imaginea lui proprie pentru ceea ce a urmat gestului prin care Eva întinde lui Adam mărul „(...)gustam/ din merele tale nu-mi păsa/ (...) lepădîndu-mă de toate păcatele truștei/ între îmbrățișările tale lumești/ izvorîtă din adîncul celulelor adolescentine/ (...) nu pot rezista în fața ispitei reîncarnate/ într-o dulce fecioară” (*Baby, baby*). Iubirea dăruită de femeie e divină, ea e poruncă divină și chemare universală (*Fata din tablou*). Atunci cînd cîntă iubirea ca trăire concretă poezia lui Ionuț Caragea devine poezie erotică. Poetul are condei pentru senzualitatea iubirii, versurile lui conținînd metafore care se rețin: „mă sfințeam în iordanul pulpelor tale/ cumînt într-un dormitor de catifea”. Poetul respinge „regăciunile deșarte” și ascetismul mincinos: „universal este doar al nostru pe acest pat/ așternut paradisul/ ne facem de cap nu ne mai interesează nimic/ ceilalți își mușcă limbile de ciudă/ spunînd rugăciuni deșarte fînjind la fructele tale/ închiștînd în sec”. Senzualismul îmbracă chiar tiparul psalmului: „Între sîmii tăi apă vie/ Reînvie mucenicii de floșteie/ Femeie, femeie/ Mă vindeci de pustietate./ Dorințele mi-au ținut post în fiecare noapte/ De azi am dezlegare la șapte păcate”. Atotputernicia și permanența iubirii sunt sugerate de versuri ca acestea: „vom face dragoste în rime/ îmbrățișate/ încrușișate/ pînă cînd toate nopțile vor fi albe”. Puternicul senzualism e ilustrat și de poemul *Ce tot te foșilezi*. Poezia e ilustrativă și pentru drumul căutare al poetului între tradiția modernismului și postmodernism. Bărbatul respinge ipocritele pudori sau femeia joacă jocul seducției? Chemarea la iubirea telurică nu anulează însă spiritualizarea actului erotic: „Ce tot te foșilezi în spatele ceștii de cafea modemoiselle/ (...) ce tot ne jucăm de-a v-ați ascunsulea/ în spatele cuvintelor timide/ știu că ești omidă de frunza mea avidă/ să mă dezgolești/ și-n fluturare să te înalți în eternitate/ fîlfîitoare”. Mai putem exemplifica și prin *Pămînt, crisalide și fluturi*. Sub masca

(continuare în pag. 20)

Ionel POPA

